

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Simon Ulfgard Húsdal

GDPR – dödsstöten för MrKoll?

Om det haltande svenska införlivandet av EU:s
dataskyddsförordning – och följderna av detta.

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: Marcus Utterström

Termin: VT24

Innehåll

1	INLEDNING	7
1.1	Bakgrund.....	7
1.2	Syfte.....	7
1.3	Frågeställningar och avgränsningar.....	8
1.4	Metod och material.....	9
1.5	Forskningsläge.....	10
1.6	Disposition.....	11
2	RÄTTSLÄGET	12
2.1	Författningar.....	12
2.1.1	Rättighetsstadgan och EKMR.....	12
2.1.2	GDPR med kompletterande nationell lagstiftning.....	12
2.1.3	Grundlag.....	15
2.2	Krav på verksamheten.....	17
2.2.1	NJA 2001 s. 409 Ramsbro.....	17
2.2.2	C-73/07 Satakunnan.....	18
2.2.3	C-131/12 Google Spain.....	19
2.2.4	C-345/17 Buivids.....	20
2.3	Proportionalitetsbedömning.....	21
2.3.1	Urval av tidigare bedömningar i förarbeten.....	22
2.3.2	Pågående rättsprocesser.....	24
3	ANALYS OCH DISKUSSION	26
3.1	Analys av rättsläget.....	26
3.1.1	Krav på verksamheten.....	26
3.1.2	Rättighetsavvägning.....	27
3.1.3	Konstitutionell tradition.....	29
3.2	Diskussion.....	29

Summary

This paper analyses how the Swedish data protection regulation aligns with the EU General Data Protection Regulation (GDPR), with a particular focus on the exemption for journalistic purposes as outlined in Article 85 GDPR.

The legal framework is described through a presentation of various legal sources, including the EU Charter of Fundamental Rights, the European Convention on Human Rights (ECHR), GDPR, and the Swedish laws that incorporate GDPR as well as the Freedom of the Press Act (YGL). Articles 7 and 8 of the EU Charter, which protect private life and personal data, are central to this analysis. Article 8 of the Charter requires that personal data be processed lawfully, with clear purposes and based on consent or another legal basis. The case law of the European Court of Justice (ECJ) and Swedish case law are presented to clarify the requirements for journalistic activities and how a proportionality assessment between data protection and freedom of expression should be conducted.

The thesis discusses various court cases that have contributed to the development of the legal framework, such as NJA 2001 s. 409 (Ramsbro), C-73/07 (Satakunnan), C-131/12 (Google Spain), and C-345/17 (Buidvids). These cases highlight how the ECJ and Swedish courts have interpreted and applied the rules on data protection in relation to freedom of expression and the principle of public access.

The following analysis focuses on the legal framework and the requirements for activities that publish with journalistic purposes. Particular attention is given to the databases that publish information concerning individuals, which are simultaneously criticized for significant privacy intrusions, and defended for making important information accessible. The discussion addresses how these services balance the principle of public access¹ with data protection regulations. The Swedish legal framework is critically examined considering EU

---

¹ Swedish: Offentlighetsprincipen

law, especially regarding the publication of sensitive information such as court verdicts in criminal cases.

The conclusion is that the Swedish interpretation of GDPR needs to be reviewed and possibly adjusted to better harmonize with EU law. Ongoing legal developments and future rulings from the ECJ may impact and alter this balance. The thesis emphasizes the importance of a careful balance between data protection and freedom of expression to ensure that both national and EU legal requirements are met.

Sammanfattning

Uppsatsen analyserar hur den svenska dataskyddsregleringen förhåller sig till EU:s dataskyddsförordning (GDPR), med särskilt fokus på undantaget för journalistiska ändamål, som det framgår av artikel 85 GDPR.

Rättsläget beskrivs genom en presentation av flera rättskällor, inklusive EU-stadgan, Europakonventionen (EKMR), GDPR samt de svenska lagar som införlivar GDPR och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). Artikel 7 och 8 i EU-stadgan, som skyddar privatliv och personuppgifter, är centrala i denna analys. Artikel 8 i stadgan kräver att personuppgifter behandlas lagligt, med tydliga syften och baserat på samtycke eller annan laglig grund. EU-domstolens praxis samt svenska rättsfall granskas för att klargöra kraven på journalistisk verksamhet och hur en proportionalitetsbedömning mellan integritetsskydd och yttrandefrihet ska göras.

Uppsatsen tar upp olika rättsfall som har bidragit till utvecklingen av rättsläget, såsom NJA 2001 s. 409 (Ramsbro), C-73/07 (Satakunnan), C-131/12 (Google Spain) och C-345/17 (Buivids). Dessa rättsfall belyser hur EU-domstolen och svenska domstolar har tolkat och tillämpat reglerna om skydd av personuppgifter i förhållande till yttrandefrihet och offentlighetsprincipen.

Analysen fokuserar på rättsläget och kraven på verksamheter som publicerar för journalistiska ändamål. Här ägnas särskild uppmärksamhet åt personsöktjänster, vilka samtidigt kritiserar för stora integritetsintrång och försvaras för att de tillgängliggör viktig information. Diskussionen handlar om hur dessa tjänster balanserar offentlighetsprincipen mot dataskyddsregleringen. Det svenska rättsläget granskas kritiskt i ljuset av EU-rätten, särskilt när det gäller publiceringen av känslig information såsom brottmålsdomar utan bearbetning.

Slutsatsen är att den svenska tolkningen av GDPR behöver ses över och eventuellt justeras för att bättre harmonisera med EU-rätten. Den pågående rättsliga utvecklingen, och framtida domar från EU-domstolen kan komma att påverka och förändra denna balans. Uppsatsen betonar vikten av en noggrann

avvägning mellan integritetsskydd och yttrandefrihet för att säkerställa att både nationella och EU-rättsliga krav uppfylls.

Förkortningar

ED	Europadomstolen
EKMR	Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna
EU	Europeiska unionen
EUD	Europeiska unionens domstol
GDPR	Dataskyddsförordningen (förordning 2016/679)
HD	Högsta domstolen
IMY	Integritetsskyddsmyndigheten
NJA	Nytt juridiskt arkiv
OSL	Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)
PUL	Personuppgiftslagen (1998:204)
TF	Tryckfrihetsförordningen
YGL	Yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469)

Förord

Tack till min handledare Marcus Utterström för bra handledning. Tack också till Oskar, Sten och Nora för er ovärderliga hjälp.

Lund 28 maj 2023

Simon

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Som medlemsstat i EU är Sverige skyldig att anpassa rättsordningen efter de krav som ställs av EU-rätten. På flera områden är Sverige ett föregångsland för övriga unionen, medan den svenska rättsordningen krockar med EU-rätten på andra. Sverige är bland världens främsta länder med hänsyn till yttrandefrihet.² Yttrandefriheten i Sverige tar sig till uttryck i offentlighetsprincipen, som är ett exempel på det öppna svenska samhället. Genom den svenska synen på offentlighet har vissa verksamheter uppstått som mot ersättning tillhandahåller offentliga handlingar, däribland brottmålsdomar. Alla som förekommer i offentliga handlingar med hänsyn till beskattning, lagöverträdelser, styrelseuppdrag med mera är sökbara i dessa register, som vänder sig till allmänheten.

Tjänsterna tjänar å ena sidan ett syfte i att ge privatpersoner tillgång till mängder av information om såväl fysiska som juridiska personer i Sverige, vilket kan vara nyttigt för en arbetsgivare, eller för en grävande journalist. Tjänsterna uppskattats särskilt av journalistkåren. Journalisters tillgång till data och information om enskilda är synnerligen god i Sverige, bland annat på grund av handlingsoffentligheten. Å andra sidan kritiseras dessa tjänster för att möjliggöra förhållandevis stora intrång i individers privata sfär. Denna kritik har med åren vuxit sig allt starkare från europeiskt håll. Efter unionsinträdet 1994 har Sverige befunnit sig på en integritetspolitisk extremitet med hänsyn till tillåtandet av dessa personregister.

1.2 Syfte

Uppsatsens syfte är att utreda huruvida den svenska dataskyddsregleringen är förenlig med GDPR. Framställningen kommer särskilt fokusera på undantaget för journalistiska ändamål. Uppsatsen ska klargöra om den extensiva tolk-

---

² Sverige är på plats tre i världen enligt World Press Freedom Index. [Länk](#)

ning av undantaget, som hittills tillämpats i Sverige, är i enlighet med förordningen. För att exemplifiera konflikten mellan svensk lag och GDPR kommer personsöktjänsterna att framhävas. De slutsatser som nås genom att analysera personsöktjänsterna får dock konsekvenser för den generella dataskyddsregleringen. Uppsatsen ska därför också undersöka om det svenska införlivandet av GDPR kan strida emot EU-stadgans rätt till personlig integritet och dataskydd.

1.3 Frågeställningar och avgränsningar

Frågeställningarna som besvaras i denna uppsats är följande:

- Vilka krav ställs för att en verksamhet ska anses publicera för journalistiskt ändamål?
- Är det förenligt med kraven på journalistisk verksamhet att publicera brottmålsdomar utan bearbetning eller redigering?
- Är det förenligt med EU-rättens krav på en adekvat avvägning mellan integritetsskydd och yttrandefrihet att låta företag publicera fällande brottmålsdomar?

Frågan om något utgör journalistiskt verksamhet har i uppsatsen uppdelats. Delarna är: avgränsningen mellan journalistisk verksamhet och icke-journalistisk verksamhet. Därtill följer en bedömning om den tilltänkta verksamheten uppfyller kravet på en avvägning mellan rätten till yttrandefrihet och rätten till personlig integritet. Om så inte är fallet, kan behandlingen fortfarande tillåtas om den anses nödvändig mot bakgrund av samhällets syn på yttrandefrihet.

Av utrymmesskäl kommer sekretesslagstiftningens förhållande till dataskyddslagen inte att behandlas i uppsatsen. Avgränsningar har även gjorts mot Europarätten. De flesta rättigheter ur EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna (EU-stadgan) med relevans för uppsatsen finns som framgår av framställningen även i EKMR. Europadomstolen har utvecklat en rik praxis omkring rätten till yttrandefrihet kontra rätten till personlig integritet. Den är

relevant för diskussionen, men behandlas av utrymmesskäl kursivt. Uppsatsen har även avgränsats mot konstitutionella aspekter av frågeställningen. I det förutsätts EU-rätten äga företräde framför svensk rätt, i enlighet med etablerad praxis. EU-rättens företräde på yttrandefrihetsområdet kan, som uppsatsen visar, få synnerligen djupgående inverkan på svensk konstitutionell rätt. Diskussion om huruvida konsekvenserna av detta är önskvärt har lämnats därhän.

1.4 Metod och material

Uppsatsens frågeställningar förhåller sig till tolkning och införlivande av EU-rätt, i form av EU:s dataskyddsförordning GDPR. Av den anledningen är det motiverat att den huvudsakliga metoden för denna uppsats är den EU-rättsliga metoden. EU-rättslig metod används för att förstå EU-rätten och för att analysera dess tillämpning i Sverige.³ Metoden utgår ifrån de EU-rättsliga rättskällorna, som utgörs av både EU:s primärrätt och sekundärrätt. Även icke-lagstiftningsakter från EU-rätten är relevanta för framställningen, däribland EU-kommissionens rekommendationer och de kommittéförfaranden som föregick uppsatsens centrala EU-rättsakter. De relevanta EU-rättsakterna i denna uppsats är GDPR och EU-stadgan. Dessa rättsakter har av mig tolkats i konformitet med EU-rättens anda och intention, och inte enligt den svenska uppfattningen av EU-rätten.⁴ Genomgången av domstolspraxis från EUD utgår från den praxis som fanns på det äldre dataskyddsdirektivet.⁵ De förhandsavgöranden som meddelats av EUD angående tolkningen av det äldre dataskyddsdirektivet är också relevanta för tolkningen av de relevanta bestämmelserna i GDPR.

Samtidigt som uppsatsen analyserar EU-rätten kommer den att göra jämförelser med de svenska författningar som tillämpar de EU-rättsliga bestämmelserna. Materialet i denna del är den lagtext som införlivar EU:s dataskyddsförordning, samt omkringliggande förarbeten och myndighetsföreskrifter. Detta material behandlas enligt rättsdogmatisk metod. Metoden innebär att

---

³ Reichel i Nääv och Zamboni (2018) s. 125

⁴ Ibid s. 124 f. och Ramberg m.fl. (2018) s. 36 f.

⁵ Direktiv 95/46

rättskällorna analyseras för att klarlägga rättsläget, samt att utröna vad som gäller i de fall rättsläget är oklart.⁶

Därtill följer en kort presentation om det centrala regelverket på yttrandefrihetens område i Sverige, YGL och TF. Material om offentlighetsprincipen och den svenska yttrandefrihetsgrundlagen har förutom av riksdagstryck mestadels hämtats från doktrin skriven av Gunnar Axberger.

I uppsatsen används begreppen journalistisk verksamhet och journalistiskt ändamål i princip synonymt. Detta är en tolkning som vinner stöd i prejudikat från HD samt i förarbeten.⁷ Vidare används begreppet rätten till personlig integritet för att beskriva individens intresse av och rätt till privatliv, som det framgår av EU-stadgan och EKMR. Motsvarande begrepp, ”rätten till yttrandefrihet” används för att beskriva det samhällseliga intresset av att ta del av, och sprida information. Begreppet yttrandefrihet tolkas i denna uppsats även omfatta den närliggande informationsfriheten.

1.5 Forskningsläge

Forskning inom uppsatsens ämne har bedrivits länge och väl. Sören Öman har skrivit det mest omfattande svenska referensverket om GDPR. Den specifika frågan för denna uppsats har inte behandlats i stor omfattning i doktrin. Den har dock varit återkommande i förarbeten.⁸ Dessa förarbeten har inte utmynnat i någon definitiv slutsats. Det saknas forskning som besvarar uppsatsens specifika frågeställning. År 2022 skrevs en artikel i Svensk Juristtidning av juristen Walter Guldbrandzén och professor Ester Herlin-Karnell.⁹ Diskussionen och slutsatserna i artikeln har fungerat som inspiration för denna uppsats.

Utländsk forskning har behandlat frågan om det journalistiska undantaget från GDPR noga. I detta sammanhang bör juristen David Erdos nämnas. Hans

---

⁶ Kleineman i Nääv och Zamboni (2018) s. 21

⁷ NJA 2001 s. 409 och Ds 2017:57 s. 121

⁸ Se NJA 2001 s. 419, 2001/02:21KU, Prop 2017/18:105, Ds 2017:57

⁹ Herlin-Karnell, Ester, SvJT 2022 s. 759 Svensk Juristtidning, *Tvivelaktig tillämpning av EU:s dataskyddsregler*

bok¹⁰ har varit oundgänglig för skrivandet av denna uppsats, genom att ge ett bredare perspektiv på medlemsstaternas tillämpning av GDPR. Den utländska forskningen inom GDPR har inte förhållit sig till den svenska regleringen. I denna uppsats används den utländska forskningen likväl för att tydliggöra och utfylla den generella EU-rätten på området.

1.6 Disposition

För att underlätta för läsaren inleds uppsatsen med en presentation av de författningar som är relevanta för frågeställningen. Efterföljande kommer rättsläget att presenteras. Rättsläget presenteras med en genomgång av författningarna på området. Sedan, en genomgång av den domstolspraxis som utvecklats med hänsyn till journalistisk verksamhet. Efter detta behandlas det EU-rättsliga kravet på proportionalitet. Nästa del av uppsatsen besvarar frågeställningen genom en analys och kritik av gällande rätt. Analysen har tre delar. En genomgång av EU-rättens kriterier för journalistisk verksamhet, en diskussion om rättighetsavvägningen, och till sist ett stycke om yttrandefrihetens ställning i den svenska rättsordningen. Uppsatsens sista del består av en avslutande diskussion, som utmynnar i slutsatser till uppsatsens frågeställningar.

---

¹⁰ Erdos, David (2019) *European Data Protection Regulation, Journalism, and Traditional Publishers: Balancing on a Tightrope?*

2 Rättsläget

2.1 Författningar

2.1.1 Rättighetsstadgan och EKMR

EU-stadgan är en del av den EU-rättsliga primärrätten. Den skyddar flera grundläggande rättigheter med anknytning till frågeställningen i denna uppsats. Artikel 7 i EU-stadgan garanterar respekt för privat- och familjeliv, bostad och kommunikationer, vilket direkt motsvarar artikel 8 i EKMR. Artikel 8 stadgar skyddet för personuppgifter i punkt 1, medan punkt 2 kräver att sådan behandling är laglig, har tydliga syften och baseras på samtycke eller annan laglig grund. Individer ska kunna få tillgång till och rättelse av sina uppgifter, och en oberoende myndighet ska enligt punkt 3 övervaka efterlevnaden.¹¹ Denna artikel saknar motsvarighet i EKMR. Artikel 11 stadgar yttrandefrihet i punkt 1, inklusive åsiktsfrihet och friheten att ta emot och sprida information utan inblandning från offentliga myndigheter. Punkt 2 betonar mediernas frihet och mångfald. Artikel 11 i EU-stadgan motsvaras av artikel 10 i EKMR.

Artikel 52 i EU-stadgan specificerar att begränsningar av de nyss nämnda rättigheter måste vara lagstadgade, inte strida mot deras väsentliga innehåll och följa proportionalitetsprincipen. Vidare är begränsningar endast tillåtna om de är nödvändiga. Begränsningar ska tjäna allmänna intressen som unionen erkänner, eller skydda andra personers rättigheter och friheter. I EKMR specificeras de möjliga begränsningarna i varje enskild artikel.

2.1.2 GDPR med kompletterande nationell lagstiftning

GDPR är EU:s stora regelverk på dataskyddsområdet och en del av EU:s sekundärrätt. Förordningen innehåller mestadels bestämmelser om hur persondata ska behandlas inom unionen. GDPR medger också vissa rättigheter för

---

¹¹ I Sverige övervakas detta av IMY

privatpersoner, såsom rätten till radering¹², rätten till tillgång¹³ och rätten till rättelse¹⁴. Därutöver innehåller förordningen ett antal artiklar som medger rätt till undantag från de annars tvingande bestämmelserna. Av största vikt för denna uppsats är artikel 85. Artikel 85.1 reglerar medlemsstaternas skyldighet att genom lag förena rätten till integritet i enlighet med GDPR.¹⁵ Artikel 85.2 stadgar att undantag ska göras från bestämmelserna i GDPR i vissa fall:

Medlemsstaterna ska, för behandling som sker för journalistiska ändamål [...] fastställa undantag eller avvikelser [från GDPR] om dessa är nödvändiga för att förena rätten till integritet med yttrande- och informationsfriheten.¹⁶

Bestämmelsen i artikel 85.2 överlåter fastställandet av undantagen på medlemsstaterna, men begränsar undantagsmöjligheterna. Detta genom att bestämmelsen tydligt visar att undantag bara får göras om de är nödvändiga för att förena rätten till integritet med yttrande- och informationsfriheten. Det är samtidigt omöjligt att förstå artikel 85 utan en läsning av beaktandesats 153 till GDPR. Beaktandesatsen framhåller vikten av yttrandefrihet i demokratiska samhällen.¹⁷ Dessutom medger beaktandesats 153 ytterligare att tolkningen av vad som utgör ett journalistiskt ändamål bör ges en bred innebörd, för att beakta vikten av yttrandefrihet i demokratiska samhällen.¹⁸

Grunden till undantaget för journalistiska ändamål i GDPR är alltså att försöka jämka två stundtals motstridiga rättigheter mot varandra. Rättigheterna i fråga är yttrandefriheten och rätten till personlig integritet. Det är som etablerat av stor vikt för ett demokratiskt samhälle att yttrandefriheten inte begränsas mer än nödvändigt. Samtidigt bör samhället också sträva efter ett adekvat skydd av medborgarnas personliga integritet. Det är en denna svåra uppgift som överlåts på den nationella lagstiftaren av GDPR.

---

¹² Art. 17 GDPR

¹³ Art. 15 GDPR

¹⁴ Art. 16 och 19 GDPR

¹⁵ Se art. 85.1 GDPR

¹⁶ Art. 85.2 GDPR

¹⁷ Skäl 153 GDPR

¹⁸ Skäl 153 GDPR

2.1.2.1 Dataskyddslagen

GDPR kompletteras i svensk rätt av dataskyddslagen.¹⁹ Dataskyddslagen kodifierar den svenska rättsordningens införlivande av undantagen från GDPR. Det undantag som medges för journalistiska ändamål i Sverige är allmänt. I motsättning till vissa andra medlemsstater är det tillämpligt på alla verksamheter som regleras i YGL och TF.²⁰ I 1 kap. 7 § dataskyddslagen står det ”artiklarna 5–30 och 35–50 i EU:s dataskyddsförordning samt 2–5 kap. dataskyddslagen ska inte tillämpas vid behandling av personuppgifter som sker för journalistiska ändamål ...” Undantaget medför att journalistiska ändamål undkommer den lista av skyldigheter som annars åläggs verksamheter som behandlar personuppgifter. Detta kan också läsas motsatsvis; verksamheter utan journalistiska ändamål är skyldiga att följa bestämmelserna i GDPR.²¹ Det är dock en grundläggande och väletablerad princip att EU-rätten står över nationell lagstiftning.²² Det är därmed en misstolkning av EU-rätten att hävda att grundlagsskydd innebär undantag från EU-rätten.²³

2.1.2.2 Det äldre dataskyddsdirektivet

Undantaget för journalistiska ändamål har funnits i EU-rätten lika länge som Sverige har varit medlem i unionen. Det stadgades för första gången i artikel 9 i dataskyddsdirektivet från 1995. Det är ur denna artikel 9 i direktiv 95/46 som artikel 85 i GDPR har sitt ursprung.

Det äldre undantaget och det nyare är i stort sett likalydande. Vissa skillnader förekommer dock. Den viktigaste skillnaden är att GDPR har tagit bort ordet ”uteslutande” från meningen ”... *uteslutande* för journalistiska ändamål ...”²⁴ Formuleringen i artikel 85.2 GDPR innehåller således inte något krav på att behandlingen av personuppgifter ska ske uteslutande för journalistiska ändamål.

---

¹⁹ Lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning

²⁰ Erdos, David (2019) s.

²¹ EU-kommissionen: Recommendation 1/97, *Data protection law and the media*, s. 6

²² C-6/64 *Costa mot Enel*

²³ Se exempelvis intervju med Verifiera AB:s ansvariga utgivare, *Verifieras ansvariga utgivare: IMY saknar befogenhet att utöva tillsyn över oss*.

²⁴ Se Artikel 9 direktiv 95/46

I förarbetena till den nya dataskyddslagen behandlas ämnet journalistisk verksamhet vid upprepade tillfällen. I propositionen behandlas den språkliga ändringen i övergången från artikel 9 i direktiv 95/46 till artikel 85.2 GDPR. Regeringen ansåg i propositionen till dataskyddslagen att borttagandet av ordet uteslutande innebar ett ökat utrymme för undantag från dataskyddsbestämmelserna, och således ett ökat genomslag för yttrandefriheten.²⁵ Att den språkliga ändringen skulle medföra ökat genomslag för yttrandefrihet har dock inte bekräftats av EU. Rättsläget framstår enligt Frydinger snarare som oförändrat.²⁶

2.1.3 Grundlag

I Sverige regleras yttrandefriheten genom grundlagarna YGL och TF. Hänvisning till yttrandefrihet finns även i regeringsformens rättighetskatalog.²⁷ Av historiska skäl är den svenska rätten till yttrandefrihet tämligen långtgående.²⁸

2.1.3.1 YGL

Grundlagsskyddad media regleras av antingen TF eller YGL. Eftersom uppsatsen främst behandlar frågan om grundlagsskyddade personsöktjänster, kommer följande presentation endast beröra YGL. YGL skyddar personsöktjänster genom den så kallade databasregeln.²⁹ Databasregeln utvidgar YGL:s tillämpningsområde till att omfatta tillhandahållande av information ur databaser till allmänheten.³⁰ Ur YGL framgår det inte några krav på databasens syfte. De kraven som måste följas framgår av 1 kap. 5 § YGL, och består av enklare formkrav. Regleringen innebär att personsöktjänster får beviljas utgivningsbevis.³¹ Utgivningsbevis enligt denna modell kallas av Axberger för frivilligt grundlagsskydd.³² Frivilligt grundlagsskydd ges till verksamheter

---

²⁵ Prop 2017/18:105 s. 40

²⁶ Frydinger (2018) s. 50

²⁷ Se 2 kap. 1 § första punkten RF

²⁸ Sverige var först i världen med att ge yttrandefrihet grundlagsstatus genom Tryckfrihetsförordningen i 1766.

²⁹ 1 kap. 4 § punkt d YGL

³⁰ 1 kap. 4 § YGL

³¹ Prop. 2001/02:74

³² Axberger (2023) s. 59

som innehar utgivningsbevis enligt 1 kap. 5 § YGL och tillämpningslagen.³³ Grundlagsskyddet fritar publikationen från bestämmelserna i GDPR och dataskyddslagen vilket har berörts i avsnittet om dataskyddslagen.

YGL innehåller också bestämmelser till skydd för den enskildas rätt till integritet. I 1 kap. 20 § YGL återfinns en delegationsbestämmelse som möjliggör förbud av publicering av vissa integritetskänsliga personuppgifter, såsom etniskt ursprung, religiös övertygelse, sexuell läggning med mera. Enligt bestämmelsens lydelse i propositionen, skulle den även ha omfattat uppgifter om lagöverträdelser. Detta berörs senare i uppsatsen.³⁴

2.1.3.2 Rätten till integritet i YGL

GDPR innehåller ett omfattande skyddsnät för enskilda som anser att deras personuppgifter behandlats felaktigt. Skyddsnätet innefattar bland annat rätten till radering och rätten till rättelse.³⁵ Rättsmedlen är emellertid inte användbara mot en grundlagsskyddad verksamhet med utgivningsbevis, som en följd av 1 kap. 7 § dataskyddslagen. I fråga om grundlagsskyddade medier är det endast bestämmelserna om förtal och skadestånd med anledning av förtal som är de tillgängliga rättsmedlen. Avsaknaden av andra rättsmedel kan tänkas stå i strid med kravet i artikel 85.1 GDPR om en förening mellan rätten till integritet respektive rätten till yttrandefrihet.

2.1.3.3 Offentlighet och sekretess

Offentlighetsprincipen härleds ur yttrandefriheten och framgår av TF.³⁶ I korthet innebär den som huvudregel offentlighet för alla handlingar som upprättas hos eller inkommer till myndigheter, Handlingsoffentligheten omfattar även brottmålsdomar. Offentlighetsprincipen är enligt Axberger ett uttryck för medborgarnas krav på insyn i det offentliga verksamheten.³⁷ Offentlighets-

---

³³ Se 3 kap. 19-30 §§ i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens område

³⁴ Se avsnitt 2.3.1

³⁵ Se avsnitt 2.1.2

³⁶ Se 2 kap. TF

³⁷ Axberger (2023) s. 247

principen beskrivs också som en konstitutionell kontrollfunktion, som försäkrar att missförhållanden inom den offentliga sfären upptäcks.³⁸ Offentlighetsprincipen begränsas genom sekretessbestämmelser. Vilka handlingar som omfattas av sekretess framgår av OSL.

2.2 Krav på verksamheten

GDPR underlåter helt att utpeka både vilka aktörer som kan bedriva journalistisk verksamhet och vilka krav som finns på de alster som produceras. Det överläts genom formuleringen av artikel 85.2 GDPR till nationell lagstiftning. Gränsdragningen om vilka verksamheter som kan omfattas har därmed i stor utsträckning besvarats av domstolspraxis.

2.2.1 NJA 2001 s. 409 Ramsbro

I ett äldre prejudikat från 2001 behandlade HD frågan om publicering för journalistiska ändamål, i den så kallade Ramsbro-domen.³⁹ I denna utgick domstolens resonemang från artikel 8 och 10 i EKMR.⁴⁰ HD skriver i målet att det dåvarande undantaget för journalistiska ändamål i artikel 9 dataskyddsdirektivet, som införlivats genom 7 § 2 st. PUL⁴¹ fungerade som ett verktyg för avvägning mellan dessa två rättigheter.⁴² Ytterligare förklarade HD sin syn på begreppet journalistiska ändamål. HD betonar vidare vikten av fri informationsspridning till allmänheten, snarare än att privilegiera etablerad media och yrkesverksamma journalister.⁴³ Detta är det första av flera domslut som bekräftar en mycket vid tolkning av vad som kan anses utgöra journalistiska ändamål.

Ramsbro-domen berör också en annan aspekt, så kallad ”smitta”. Enligt HD kan det faktum att en viss del av en verksamhet anses journalistisk inte smitta resten, och därmed medföra att hela verksamheten anses ha journalistiskt ändamål. För att förtydliga, även om en verksamhet ägnar sig åt vedertagen

---

³⁸ Axberger (2023) s. 247

³⁹ NJA 2001 s. 409

⁴⁰ Rätten till privatliv respektive rätten till yttrandefrihet

⁴¹ Upphävd 2018-05-25 genom införandet av dataskyddslagen

⁴² Se NJA 2001 s. 409

⁴³ Se NJA 2001 s. 409

journalistisk verksamhet vid sidan om verksamhet utan journalistiskt ändamål, kan hela verksamheten som sådant inte anses ha ett journalistiskt ändamål.⁴⁴

2.2.2 C-73/07 Satakunnan

Målet C-73/07 avgjort år 2007 är centralt för det journalistiska undantaget. Det involverade Satakunnan Markkinapörssi Oy som publicerade offentligt tillgänglig skatteinformation från en miljon finländare i tidningen Veropörssi och via en SMS-tjänst. Finska Dataombudsmannen försökte förbjuda verksamheten från att fortsätta. Efter avslag från finska Dataskyddsnämnden och överklagande till högre instans, nådde målet EU-domstolen för förhandsavgörande. Av de tre frågor som hänsköts till EUD är den andra frågan av störst intresse för denna uppsats. Frågan berörde hanteringen av personuppgifter och det faktum att verksamheten som huvudsakligt ändamål publicerade offentliga uppgifter.⁴⁵

EUD:s slutsatser i detta fall är viktiga i två hänseenden. Domstolen konkluderar för det första att journalistisk publicering av uppgifter som härrör från offentliga handlingar inte är förbehållen renodlade ”medieföretag”⁴⁶. För det andra fastslogs att en sådan verksamhet kan bedrivas i vinstsyfte.⁴⁷ Alltså kan i praktiken alla sorters företag bedriva journalistisk verksamhet, och även sådan som omfattar publicering av uppgifter från offentliga handlingar. Vidare är vinstsyfte inte något hinder för att verksamheten kan vara journalistisk.⁴⁸ Dessa två slutsatser antyder en positiv inställning från EU-praxis till verksamhet, som till ytan liknar personsöktjänsternas verksamhet.

Efter förhandsavgörandet behandlades målet på nytt av den finska Högsta förvaltningsdomstolen.⁴⁹ I den slutliga domen från finska Högsta förvaltningsdomstolen fann domstolen att publiceringen inte efterlevde kravet på

---

⁴⁴ IMYRS 2022:2 Undantaget för journalistiska ändamål s. 25

⁴⁵ C-73/07 p. 34

⁴⁶ C-73/07 p. 61

⁴⁷ C-73/07 p. 61

⁴⁸ C-73/07 p. 61

⁴⁹ Finska högsta förvaltningsdomstolens dom ref. HFD 2009:82

redaktionell verksamhet, som framgick av den finska personuppgiftslagen.⁵⁰ Målet var dock inte helt färdigt, eftersom Satakunnan Oy därefter inledde en process vid Europadomstolen.⁵¹ Prövningen avsåg i detta fall allmänhetens intresse av att ta del av handlingarna. Satakunnan menade att företagets rätt till yttrandefrihet enligt artikel 10 EKMR hade kränkts.⁵² Europadomstolen konkluderade att så inte var fallet. Vidare nådde domstolen slutsatsen att det inte kunde finnas ett allmänt intresse i spridning av sådana mängder rådata. Skatteuppgifterna tillfredsställde enligt Europadomstolen blott en allmän nyfikenhet. Därmed konkluderade domstolen att det inte kunde finnas något allmänt intresse av publiceringen.⁵³ Europadomstolens resonemang i detta avseende öppnar upp för en restriktiv syn på masspublicering av upplysningar utan egentligt samhällsintresse.

2.2.3 C-131/12 Google Spain

Det nästa förhandsavgörande som behandlar det journalistiska undantaget är *Google Spain*. I målet var det fråga om en privatperson som begärde att Google skulle ta bort hans uppgifter från sökresultaten i Googles sökmotor. Det angick alltså individens rätt att invända mot sin egen förekomst i sökmotorn. Domstolen medgav i sitt förhandsavgörande att publicering på en webbsida av information rörande en fysisk person kan ”utföras [uteslutande] för journalistiska ändamål.”⁵⁴ Förhandsavgörandet lyfte dock ännu en aspekt som inte tidigare berörts, nämligen om sökmotorn i sig får omfattas av undantaget. I förhandsavgörandet framgår det tydligt att Google som sökmotor inte kan omfattas av det journalistiska undantaget.⁵⁵ Just den slutsatsen från EUD är intressant för denna framställning. Förhandsavgörandet innehåller även ett utförligt resonemang om informationens lättillgänglighet. Domstolen konstaterade att inverkan på rätten till integritet blir större när det är fråga om en ”strukturerad översikt av information på internet rörande [en] person.”⁵⁶

---

⁵⁰Finska högsta förvaltningsdomstolens dom ref. HFD 2009:82

⁵¹Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy v. Finland

⁵²Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy v. Finland p. 96

⁵³Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy v. Finland p. 175

⁵⁴C-131/12 Google Spain p. 85

⁵⁵C-131/12 Google Spain p. 85

⁵⁶C-131/12 Google Spain p. 80

En parallell kan dras mellan personsöktjänster och Google här. Uppgifter om lagöverträdelse är integritetskänsliga, och personsöktjänsterna skapar strukturerade översikter av information om personer. Förhandsavgörandet berörde emellertid inte frågan om hur den enskildas rätt och yttrandefriheten bör vägas mot varandra. *Google Spain* utmynnade i en kodifiering av rätten till radering, som framgår av artikel 17 GDPR.⁵⁷ Enligt en promemoria från år 2017 borde EU-rättens syn på sökmotorer även kunna gälla för renodlade söktjänster avseende brottmålsdomar.⁵⁸ Slutsatsen från promemorian har dock inte tillerkänts särskild vikt, eftersom den står i anslutning till ett lagändringsförslag som skrinlades.⁵⁹

2.2.4 C-345/17 Buivids

Det senaste målet från EUD som prövat frågan om vad som kan anses vara journalistisk verksamhet är Buivids.⁶⁰ Bakgrunden i Buivids var som följer. Den lettiska datainspektionen (Lettlands nationella dataskyddsmyndighet) menade att Sergejs Buivids hade överträtt nationell lagstiftning genom att på webbplatsen youtube offentliggöra ett videoklipp som han själv spelat in i nationella polisens lokaler. EUD fann i domskälen att Buivids kränkt polisernas rätt till privatliv⁶¹. Likväl kunde hans video på youtube ”utgöra behandling av personuppgifter uteslutande för journalistiska ändamål”.⁶² EUD visar med detta senaste förhandsavgörande att även integritetskränkande publiceringar på youtube kan göras för journalistiska ändamål. EUD:s avslutande punkt i förhandsavgörandet sammanfattar journalistisk verksamhet kärnfullt som: ”[verksamhet som] syftar till att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten”.⁶³ Med detta verkar EUD öppna för att journalistisk verksamhet kan ta vilken form som helst, så länge den syftar till att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten. I Buivids bekräftar EUD också den vida synen på subjektet bakom den journalistiska verksamheten. Domstolen

---

⁵⁷ Axberger (2023) s. 226

⁵⁸ Ds 2017:57 s. 121

⁵⁹ 2017/18:KU16 s.39 f.

⁶⁰ C-345/17 Buivids

⁶¹ C-345/17 Buivids p. 67

⁶² C-345/17 Buivids p. 69

⁶³ C-345/17 Buivids p. 69

erinrar att förarbetena till dataskyddsdirektivet ämnar undanta alla journalistiskt verksamma enligt undantaget i artikel 9.⁶⁴ Med Buivids fastställer EUD att utövaren av journalistisk verksamhet kan vara vem som helst, så länge de ägnar sig åt informationsspridning till allmänheten. Det ankommer helt på nationell lagstiftning att definiera gränsen för sådan verksamhet.

2.3 Proportionalitetsbedömning

Medan det åligger den verksamhet som åberopar undantaget för journalistisk verksamhet att uppfylla kraven på journalistiska ändamål, är det den nationella lagstiftarens ansvar att se till att undantaget inte är för brett tillämpligt. Ett undantag med för stort tillämpningsområde kan användas för att kränka rätten till integritet på ett mer än ändamålsenligt sätt. Enligt artikel 85.1 GDPR ska lagstiftaren genom lag förena rätten till yttrandefrihet med rätten till personlig integritet.⁶⁵ Vidare framgår av artikel 85.2 att undantag ska göras från förordningen om det är nödvändigt för att förena rättigheterna.⁶⁶ Undantagen ska göras med beaktande av EU-stadgan, samt den rättspraxis som utvecklats av EUD och Europadomstolen.⁶⁷ EU domstolen har i ett förhandsavgörande från år 2019 preciserat hur en begränsning av gemenskapsrättens fri- och rättigheter bör göras. Enligt EUD bör lagstiftningen som medför begränsningen tydligt och precist fastställa räckvidd och tillämpning för begränsningen.⁶⁸ Här bör det även erinras att EU-stadgans artikel 52 föreskriver proportionalitet i alla inskränkningar i de av stadgan föreskrivna rättigheterna.⁶⁹

GDPR stadgar i artikel 85 den nationella lagstiftarens skyldighet att genom lag förena rätten till yttrandefrihet med rätten till personlig integritet. Således blir det riksdagens roll att kontrollera att lagstiftningen ger adekvat skydd åt båda rättigheter. I svensk rätt har bedömningen gjorts i åtskilliga förarbeten.⁷⁰ Uppgiften att sammanväga rätten till yttrandefrihet och personlig integritet ligger emellertid inte enbart på lagstiftaren. Enligt förhandsavgörandet C-

---

⁶⁴ C-345/17 Buivids p. 52

⁶⁵ Se artikel 85.1 GDPR

⁶⁶ Se artikel 85.2 GDPR

⁶⁷ Brinnen, Martin, Dataskyddsförordningen, artikel 85, Lexino 2022-01-01 (JUNO).

⁶⁸ Se C-439/19 Latvijas Republikas Saeima p. 105

⁶⁹ Se avsnitt 2.1.2

⁷⁰ Jfr exempelvis 2001/02:21KU, Ds. 2017:57 s. 121 och Prop. 2017/18:110

101/01 ankommer det även på de nationella myndigheter och domstolar som tillämpar de nationella bestämmelser som införlivar EU:s dataskyddslagstiftning, att "... uppnå en korrekt jämvikt mellan de rättigheter och intressen som är i fråga ..."⁷¹ Vidare ska domstolar och nationella myndigheter vid införlivandet av EU-rätt inte endast tolka nationell lagstiftning direktivkonformt, utan även beakta de grundläggande rättigheter som följer av EU-rätten.⁷² Följaktligen åligger det lagstiftare, förvaltningsmyndigheter och domstolar att säkerställa jämvikt mellan de två rättigheterna i utformandet av det journalistiska undantaget. Under år 2024 har denna domstolsbaserade rättighetsavvägning aktualiserats i flera mål, med specifik hänvisning till personsöktjänster.⁷³

2.3.1 Urval av tidigare bedömningar i förarbeten

Frågan om de integritetsmässiga riskerna med en reglering såsom den svenska har berörts i flera förarbeten. Konstitutionsutskottet var vid millennieskiftet inte tillfreds med idén om grundlagsskydd för den sortens verksamhet som senare skulle komma att bedrivas av personsöktjänsterna. I ett betänkande från utskottet år 2001 står det: "Grundlagsskyddet kan i värsta fall komma att omfatta databaser som utgör rena personregister".⁷⁴ Detta kan alltså läsas som en sorts förinvändning mot grundlagsskydd för verksamheter utan redaktionella inslag. Utskottet uppmanade till vidare utredning om systemet med frivilligt grundlagsskydd skulle komma i konflikt med rätten till personlig integritet.⁷⁵ Frivilligt grundlagsskydd implementerades i YGL, även om efterföljande utredningar har påvisat konflikter med integritetsskyddet.

I ett betänkande från år 2016 framkom konstitutionsutskottets farhåga att "rena personregister" skulle få grundlagsskydd.⁷⁶ Som lösning på denna integritetsrättsliga frågeställning föreslogs en bestämmelse i YGL som skulle

---

⁷¹ C-101/01 Lindqvist p. 90

⁷² C-149/17 Bastei Lübbe p. 44-46

⁷³ Se exempelvis Attunda tingsrätts mål T 3473-23 och Kammarrätten i Stockholm dom KR 1128-23

⁷⁴ 2001/02:21KU s. 32

⁷⁵ Ibid. s. 32

⁷⁶ SOU 2016:58 s. 396 f.

förbjuda publicering av bland annat lagöverträdelse.⁷⁷ Punkten som skulle förbjuda publicering av lagöverträdelse försvann dock under riksdagens behandling av förslaget, på grund av bristande konsensus i Riksdagen⁷⁸, medan de övriga punkterna om etniskt ursprung, sexuell läggning med mera behölls.⁷⁹

I en promemoria från justitiedepartementet år 2017 menar departementet att en bestämmelse i dataskyddslagen som medför att ”en till allmänheten riktad renodlad söktjänst avseende fällande brottmålsdomar” faller under undantaget för journalistiskt undantag möjligtvis skulle stå i strid med EU-rätt.⁸⁰ Vidare framhålls i promemorian att det integritetsmässiga intrånget av en personsöktjänsts tillhandahållande av brottmålsdomar är för långtgående för att rättfärdigas, med tillämpning av den proportionalitetsbedömning som utpekats av EUD.⁸¹ I ett remissvar på propositionen för den nya dataskyddslagen från år 2017 har Integritetsskyddsmyndighetens (IMY) föregångare Datainspektionen också framhållit de integritetsmässiga riskerna med att tillåta personsöktjänsternas verksamhet, dock utan att beröra frågan om det utgjorde journalistisk verksamhet att publicera fällande brottmålsdomar.⁸² I samma remiss kritiserade Datainspektionen den tilltänkta regleringen. Myndigheten menade att 1 kap. 7 § dataskyddslagen riskerade bli oförenlig med EU-rätten.⁸³

Senast frågan behandlades var år 2020, då en utredning fann att grundlagsskyddet för vissa söktjänster som publicerar personuppgifter om lagöverträdelse behövde begränsas.⁸⁴ Utredningen vitsordade samma reglering som hade föreslagits i SOU 2016:58.⁸⁵ I slutändan avslogs förslaget att ta bort grundlagsskyddet för personuppgifter om lagöverträdelse av riksdagen.

---

⁷⁷ SOU 2016:58 s. 396

⁷⁸ 2017/18:KU16 s.39 f.

⁷⁹ Se avsnitt 2.1.1

⁸⁰ Ds. 2017:57 s. 121

⁸¹ Se C-101/01 Lindqvist

⁸² Datainspektionen, remissyttrande över betänkandet SOU 2017:39 *Ny dataskyddslag*, Dnr. Ju2017/04264/L6 s. 3

⁸³ Ibid. s. 3 ff.

⁸⁴ SOU 2020:45 s. 269 ff.

⁸⁵ Ibid. s. 271

Denna gång på grund av bristande förutsebarhet i den föreslagna regleringen.⁸⁶

2.3.2 Pågående rättsprocesser

Den senaste utvecklingen inom området har pådrivits av domstolar i Sverige. I januari 2024 nekade Malmö Tingsrätt Panoptes AB:s begäran att få ut en mängd förundersökningsprotokoll.⁸⁷ Senare i februari 2024 nekade Umeå Tingsrätt flera personsöktjänsters begäran att få ut samtliga brottmålsdomar från 2023.⁸⁸ I en intervju med Dagens Juridik förklarar lagmannen vid Umeå Tingsrätt varför han vägrade utlämning av brottmålsdomar till söktjänsterna.⁸⁹ Grunden var enligt honom att ”den tänkta behandlingen inte är journalistisk verksamhet”.⁹⁰ Även från förvaltningsrättsligt håll har det skett en utveckling. I Kammarrätten i Stockholms dom har en personsöktjänst vid namn Prolegia AB nekats tillgång till material från Åklagarmyndigheten.⁹¹ Skälet är att den personuppgiftsbehandling som företaget ville ägna sig åt inte hade journalistiskt ändamål. Detta med hänvisning till de berörda personernas rätt till integritetsskydd.⁹² Senare har det kommit ett mål vid Attunda Tingsrätt, där en person stämde Garrapatica AB (Lexbase) och krävde ersättning för överträdelser av GDPR.⁹³ Målet har ännu inte avgjorts, eftersom det har utmynnats i en begäran om förhandsavgörande.⁹⁴ Frågorna som ställdes av Attunda Tingsrätt till EUD angick såväl GDPR:s förhållande till svensk grundlag som innebörden av begreppet journalistiskt ändamål.⁹⁵ Tills dessa frågor

---

⁸⁶ 2021/22:KU14 s. 30

⁸⁷ Se Malmö tingsrätts beslut 2024-01-23, dnr. TMA 2024-56-4

⁸⁸ Se Umeå tingsrätts beslut 2024-03-20, dnr TUM 2024/173-14, dnr TUM 2024/181, TUM 2024/195, m.m.

⁸⁹ Dagens Juridik, *Lagmannen om varför han stoppar utlämning av domar för bakgrunds-kontroller*, 2024-02-13

⁹⁰ Lexnova, *Tingsrätt nekar utlämning av brottmålsdomar för bakgrunds-kontroller*, 2024-01-30

⁹¹ Kammarrätten i Stockholm, dom 2024-03-13, målnummer KR 6027-23

⁹² Kammarrätten i Stockholm, dom 2024-03-13, målnummer KR 6027-23 s. 9

⁹³ Attunda Tingsrätt, beslut 2024-03-01, målnummer T 3743-23

⁹⁴ C-199/24 Garrapatica

⁹⁵ Attunda Tingsrätt, beslut 2024-03-01, målnummer T 3743-23 s. 5-6

besvaras av EUD finns det inget prejudicerande avgörande från högsta instans. Förhandsavgörandet förmodas innebära följder för svensk rättstillämpning när det meddelas.

Domen från Stockholms Kammarrätt har redan fått viss prejudicerande effekt, genom ett rättsligt ställningstagande från IMY som hänvisar till domen.⁹⁶ IMY:s rättsliga ställningstagande, som är myndighetens senaste, öppnar upp för ändringar inom rättsområdet. IMY anser att de har rätt att föra tillsyn över grundlagsskyddade verksamheter, eftersom det inte alltid är fråga om journalistisk verksamhet.⁹⁷ Ställningstagandet innebär att bestämmelsen i 1 kap. 7 § dataskyddslagen, som fritar grundlagsskyddad verksamhet från dataskyddslagen och GDPR inte är absolut. I skrivande stund har IMY inte fört tillsyn med någon personsöktjänst, men detta lär ändras i närtid.

---

⁹⁶ IMYRS 2024:1 s. 13

⁹⁷ IMYRS 2024:1 s. 13

3 Analys och diskussion

3.1 Analys av rättsläget

Analysen kommer att besvara uppsatsens frågeställningar. Först kommer allmänna slutsatser att dras om rättsläget idag. Efterföljande besvaras de specifika frågorna.

Journalistisk verksamhet och journalistiska ändamål uttrycker gemensamt den avvägning som måste göras mellan yttrandefrihet och rätten till personlig integritet. Gemensamt för rättigheterna är att de omfattas av EU:s rättighetsstadga. Den svenska regleringen premierar yttrandefriheten, vilket denna framställning har visat. Genom yttrandefrihetens konstitutionella särställning har den framstått som varande oinskränkt. Den svenska dataskyddsregleringen uppföljer detta genom att frita journalistisk verksamhet från dataskyddsregler. Journalistisk verksamhet innebär följaktligen en fredad ställning, vilket riskerar vara oförenligt med EU-rätt.

Den första frågeställningen för uppsatsen berör journalistiska ändamål som framgår av 85.2 GDPR. Enligt EU-domstolens praxis ska begreppet tolkas i mycket vid mening. EU-domstolen har låtit journalistiska ändamål omfatta i stort alla publiceringar med ändamål att sprida information till allmänheten. Nedan följer en genomgång av de olika aspekter som bör bedömas i förhållande till ett potentiellt journalistiskt ändamål.

3.1.1 Krav på den journalistiska verksamheten

Eftersom de unionsrättsliga författningarna inte definierar begreppet journalistiskt ändamål, ska kraven på verksamheten finnas i EUD:s praxis. Av förhandsavgörandena *Satakunnan*, *Google Spain* och *Buivids* framgår följande kriterier för journalistiska ändamål. Publiceringen får ha vinstsyfte och är inte begränsad till enbart traditionella medieföretag. Verksamheten ska bedrivas i informationsspridande syfte. Förhandsavgörandet *Buivids* gick längst i att etablera en bred definition av journalistisk verksamhet genom att definiera

begreppet enligt syftet: ”att sprida information, åsikter eller idéer till allmänheten”. Att uppsätta ett krav om redigering eller bearbetning av materialet som publiceras, rimmar enligt mig dåligt med ändamålet för lagstiftningen. Ändamålet bakom artikel 85.2 och det journalistiska undantaget ska förstås som en klausul till förmån för informationsspridning till allmänheten. Detta är en tolkning som vinner stöd i skäl 153 till GDPR, samt den rättspraxis som utvecklats kring den likalydande artikel 9 i dataskyddsdirektivet. I Ramsbrodomen förklarar HD begreppet journalistiskt ändamål som en princip för allmän informationsspridning. Detta stämmer även väl överens med praxis från EUD. Praxis från EUD har i stort underlåtit att formulera något särskilt krav på utövaren av journalistisk verksamhet, förutom i förhandsavgörandet Google Spain. Domstolens slutsats att en sökmotor inte kan ha ett journalistiskt ändamål enligt GDPR skulle kunna få betydelse för personsöktjänster. Denna tolkning vinner även visst stöd av svenska förarbeten. I mitt tycke är en sådan tolkning för långtgående och inte konform med unionsrätten. En personsöktjänst kan svårligen jämföras med en sökmotor, eftersom personsöktjänsterna som innehar utgivningsbevis är ansvariga utgivare för publikationen, i motsättning till sökmotorn som endast indexerar sökresultat.

Min slutsats i denna aspekt är att det inte är troligt att man finner stöd i gemenskapsrätten för att journalistisk verksamhet kräver bearbetning eller redigering. Det är heller inte på annat sätt klarlagt att personsöktjänsternas verksamhet skulle vara oförenlig med EU-rättens definition av journalistiska ändamål med hänsyn till verksamhetsformen.

3.1.2 Rättighetsavvägning

Rätten att publicera med journalistiskt ändamål är förbunden till rätten till yttrandefrihet. I de fall en publicering kränker en annan persons rätt till personlig integritet uppstår en konflikt, och en avvägning måste göras. Avvägningen ska såvitt möjligt säkra individens rätt till integritet mot samhällets rätt till information. Det framgår av artikel 85 och beaktandeskäl 153 GDPR att journalistiska ändamål ska tolkas mot bakgrund av denna avvägning.

För att rättfärdiga en integritetskränkande publicering, förutsätts för en adekvat avvägning mellan yttrandefrihet och rätt till integritet, en informations-spridning av motsvarande högt värde för allmänheten. I Sverige har rätten till yttrandefrihet historiskt haft starkt genomslag. Det framgår tydligt av den syn på yttrandefrihet som framkommer i förarbetena. Den motsatta rätten, rätten till personlig integritet, ges relativt svagt genomslag när det är fråga om grundlagsskyddad media, vilket har berörts i tidigare avsnitt. Det svaga skyddet för personlig integritet inom grundlagsskyddad media står inte i jämvikt med integritetskränkningen som uppkommer när uppgifter om lagöverträdelser publiceras. En hemsida som publicerar uppgifter om individers lagöverträdelser till allmänheten utgör ett stort intrång i den personliga integriteten. Intrångets svårhet ökas, som påpekat av EUD i *Google Spain*, av det faktum att det är fråga om en ”strukturerad översikt av information.” Personsök-tjänster erbjuder i många fall också en strukturerad översikt om personers lagöverträdelser.

Svensk rätt ställer heller inte några krav på publiceringens syfte. I Europadomstolens dom *Satakunnan v. Finland* gjordes en distinktion mellan sådana upplysningar som bara tillfredsställer allmänhetens nyfikenhet, och upplysningar av faktiskt samhällsintresse. Europadomstolens praxis är inte en del av uppsatsen, men tjänar ett syfte här i att kunna jämföras med EUD-praxis. EUD har inte gjort någon liknande distinktion mellan upplysningar av lågt respektive högt samhällsintresse. Det är tänkbart att EUD överlämnar detta till nationell lagstiftning av respekt för medlemsstaternas unika syn på yttrandefrihet. En ändamålstolkning av bestämmelserna i artikel 85 GDPR antyder enligt mig likväl att publicering av integritetskänsliga upplysningar utan reellt samhällsintresse bör bedömas som mera graverande än om det hade funnits ett samhällsintresse.

Min slutsats i denna fråga är att den svenska lagstiftningen inte förenar rätten till personlig integritet med rätten till yttrandefrihet i enlighet med artikel 85 GDPR. Journalistiska verksameters rätt till yttrandefrihet trumfar i Sverige tydligtvis rätten till integritet. Att medge nästan obegränsad yttrandefrihet för

grundlagsskyddade verksamheter, samtidigt som lagen ger få möjligheter för de berörda att tillvarata sin rätt, är inte en avvägning. Det är en rättsförlust.

3.1.3 Konstitutionell tradition

Inom ramen för EU:s dataskyddsförordning, GDPR, har undantag för journalistiska ändamål skapat ett tolkningsutrymme där medlemsländerna har en viss manöverfrihet att anpassa sina nationella lagar. Denna frihet är avsedd att respektera och reflektera varje lands unika värderingar och traditioner när det gäller yttrandefrihet. I Sverige är journalistiska verksamheter enligt YGL undantagna från GDPR, vilket generellt innebär en mycket stor yttrandefrihet för journalistiska verksamheter. Detta kan leda till betydande intrång i personlig integritet, men sådana intrång kan anses vara berättigade i ljuset av yttrandefrihetens unika betydelse i det svenska samhället.

Sverige har en av de mest liberala tolkningarna av yttrande- och informationsfrihet i Europa. Offentlighetsprincipen är ett utmärkt exempel på detta. Principen är djupt rotad i det svenska samhället och speglar en övertygelse om att öppenhet är avgörande för demokratin. EU-rätten erkänner denna nationella särart och ger utrymme för Sverige att upprätthålla sina konstitutionella traditioner, även om det innebär att man måste navigera komplexiteten i att balansera dessa traditioner med skyddet av personuppgifter enligt GDPR. Det är en delikat balansakt som kräver noggrann bedömning och respekt för både individens rättigheter och samhällets behov av öppenhet och dialog. Det är dock föga troligt att konstitutionella traditioner utgör ett tillräckligt starkt skäl för att godta en reglering som i så många övriga aspekter strider mot unionsrätten.

3.2 Diskussion

I avsnitten ovan uppmålas en konflikt mellan de integritetsvärnande bestämmelserna i EU-rätten och de yttrandefrihetsskyddande svenska lagarna. En underliggande premis i den konflikten är att ändamålet med lagstiftningen i Sverige är att skydda verksamheter som publicerar brottmålsdomar. Det kan

å ena sidan argumenteras att det är naturligt att offentlighetsprincipen i informationsåldern används för att tillgängliggöra information på högre skala än förut. Eftersom alla handlingar som tillhandahålls av tjänsterna redan är offentliga är det ingen juridisk skillnad på att själv begära ut dem, mot att besöka en hemsida. Ingenting hindrar individer från att begära ut handlingar i samma utsträckning som personsöktjänsterna, förutom den stora ansträngningen det skulle innebära. Å andra sidan kan det ses som en utveckling i strid med offentlighetsprincipens ursprungliga ändamål. Offentlighetsprincipen är som tidigare nämnts, en kontrollfunktion. Principen möjliggör insyn i den offentliga sfären, vilket är en åtgärd mot korruption. Det kan dock ifrågasättas huruvida offentlighetsprincipens författare på 1800-talet hade intentionen att skapa det system vi ser idag. Offentlighetsprincipen har enligt min uppfattning konstruerats för vertikala kontroller där media eller individer kontrollerar makten ovanför dem. Personsöktjänsterna skapar förutsättningar för horisontella kontroller, där individer får rik tillgång till information om andra individer, som i många fall saknar samhällsintresse.

Slutsatsen för denna uppsats är att det förvisso inte är oförenligt med de krav som ställs på en journalistisk verksamhet att publicera fällande brottmålsdomar. Det står emellertid i strid med EU-rättens krav på en adekvat rättighetsavvägning att tillåta sådan publikation utan att värna om individens rätt till personlig integritet. En så långtgående tolkning av rätten till yttrandefrihet kan heller inte motiveras av konstitutionella traditioner av öppenhet. Därmed bör en bedömning av frågorna i denna uppsats finna att den nuvarande svenska regleringen står i strid med GDPR.

Källförteckning

Offentligt tryck

Europeiska kommissionen

Working Party on the Protection of Individuals with regard to the Processing of Personal Data, Recommendation 1/97, *Data protection law and the media*, Dnr. XV/5019/97-EN WP1.

Statens offentliga utredningar

SOU 2020:45 *Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten*

SOU 2016:58 *Ändrade mediegrundlagar*

Propositioner

Prop. 2001/02:74 *Yttrandefrihetsgrundlagen och internet*

Prop 2017/18:105 *Ändrade mediegrundlagar*

Departementspromemorior

Ds 2017:57 *Följändringar till ändrade mediegrundlagar*

Utskottsbetänkanden

2001/02:21KU *Yttrandefrihetsgrundlagen och Internet, m.m.*, Konstitutionsutskottet

2017/18:KU16 *Ändrade mediegrundlagar*, Konstitutionsutskottet

2021/22:KU14 *Ett ändamålsenligt skydd för tryck- och yttrandefriheten*, Konstitutionsutskottet

Rättsfall m.m.

Högsta domstolen

NJA 2001 s. 409

Övriga svenska domstolar

Kammarrätten i Stockholm, dom 2024-03-13 i mål nr. KR 6027-23

Attunda tingsrätt, beslut 2024-03-01 i mål nr. T 3743-23

Malmö tingsrätts beslut 2024-01-23, dnr. TMA 2024-56-4

Umeå tingsrätt, beslut 2024-03-20, dnr. TUM 2024/173-14, TUM 2024/181,
TUM 2024/195

EU-domstolen

C-6/64 *Costa mot E.N.E.L.*, EU:C:1964:66.

C-101/01 *Bodil Lindqvist*, EU:C:2003:596

C-73/07 *Tietosuojavaltuutettu mot Satakunnan Markkinapörssi Oy och Sata-media Oy*, EU:C:2008:727

C-131/12 *Google Spain SL and Google Inc. mot Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) och Mario Costeja González*, EU:C:2014:317

C-149/17 *Bastei Lübbe GmbH & Co. KG mot Michael Strotzer*,
EU:C:2018:841

C-345/17 *Sergejs Buivids*, EU:C:2019:122

C-439/19 *Latvijas Republikas Saeima*, EU:C:2021:504

C-299/24 *Garrapatica*, begäran om förhandsavgörande

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen)

Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy v. Finland (931/13) dom 2015-07-21.

Utländska domstolar

Finska Högsta förvaltningsdomstolen, dom 2009-09-23, ref. HFD 2009:82
<https://www.finlex.fi/sv/oikeus/kho/vuosikirjat/2009/200902303>

Litteratur

Axberger, Hans-Gunnar (2023), *Yttrandefrihetsgrundlagarna, rättigheter och gränser för medier och medborgare*. 5 Uppl., Norstedts Juridik. [cit. Axberger (2023)]

Brinnen, Martin, *Dataskyddsförordningen*, artikel 85, Lexino 2022-01-01 (JUNO).

ErDOS, David (2019), *European Data Protection Regulation, Journalism, and Traditional Publishers: Balancing on a Tightrope?*. Oxford Data Protection & Privacy Law, Oxford University Press. Onlineresurs <<https://doi.org/10.1093/oso/9780198841982.001.0001>> [cit. ErDOS (2019)]

Frydinger, David m.fl. (2018) *GDPR: Juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*. 1 uppl., Norstedts Juridik [cit. Frydinger (2018)]

Kleineman, Jan (2018), 'Rättsdogmatisk metod' i Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.) (2018), *Juridisk metodlära*, 2 uppl., Studentlitteratur. [cit. Kleineman (2018)]

Ramberg, Christina m.fl. (2018), *Rättskällor – en introduktion i kritiskt tänkande*, 1 uppl., Norstedts Juridik. [cit. Ramberg m.fl. (2018)]

Reichel, Jane (2018) 'EU-rättslig metod' i Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.) (2018), *Juridisk metodlära*, 2 uppl., Studentlitteratur. [cit. Reichel (2018)]

Övrigt

IMY, Rättsligt ställningstagande, *Undantaget för journalistiska ändamål i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen*, 2022-06-22, Dnr. IMYRS 2022:2

IMY, Rättsligt ställningstagande, *IMY har behörighet att granska söktjänster med utgivningsbevis*, 2024-05-14, Dnr. IMYRS 2024:1

Datainspektionen, remissyttrande över betänkandet SOU 2017:39 *Ny dataskyddslag*, Dnr. Ju2017/04264/L6

Ester Herlin-Karnell, SvJT 2022 s. 759 Svensk Juristtidning, *Tvivelaktig tillämpning av EU:s dataskyddsregler*, https://svjt.se/content/tvivelaktig-svensk-tillampning-av-eus-dataskyddsregler#_ftnref14, (besökt 2024-05-10).

Lexnova, 2024-01-30, *Tingsrätt nekar utlämning av brottmålsdomar för bakgrundskontroller*, <https://www.lexnova.se/nyheter/tingsratt-nekar-utlamning-av-brottmalsdomar-for-bakgrundskontroller>, (besökt 2024-04-29).

Dagens Juridik, 2024-02-13, *Lagmannen om varför han stoppar utlämning av domar för bakgrundskontroller*, <https://www.dagensjuridik.se/poddar/rattsfallet-inifran/lagmannen-om-varfor-han-stoppar-utlamning-av-domar-for-bakgrundskontroller/> podcast, (besökt 2024-04-25)

Journalisten, 2022-11-14, *Verifieras ansvariga utgivare: IMY saknar befogenhet att utöva tillsyn över oss*, <https://www.journalisten.se/debatt/verifieras-ansvariga-utgivare-imy-saknar-befogenhet-att-utova-tillsyn-over-oss/>, (besökt 2024-05-01)